

2006 BÜTÇESİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME ve IMF-DB PROGRAMI İÇİNDE ve DIŞINDA BÜTÇE SEÇENEKLERİ

Aziz KONUKMAN*

Giriş

Bütçe, basit anlamda bir muhasebe kaydı olmayıp siyasal iktidarların topluma karşı taahhütlerini de temsil eden siyasal bir belgedir. Bütçenin gelir ve gider büyüklüklerinin yapısı ve dağılımı, siyasal iktidarların toplumun farklı kesimlerine karşı sorumluluk ve duyarlılıklarını gösterir. Sorumlulukların ve duyarlılıkların ne boyutta olduğu ve hangi kesimlerin ne ölçüde önemsendiği ise, büyük ölçüde siyasal tercihlere bağlıdır.

Ancak, siyasal iktidarlar topluma karşı taahhütlerini siyasal tercihlere göre yerine getirirken, mutlaka toplumsal tercihleri bilmek durumundadır. Çünkü, bütçe bu toplumsal tercihlerden hareketle yapılan siyasal tercihlerle şekillendirilir. Bütçe bir anlamda siyasal iktidarın onayını almış bir "kamu hizmetleri sipariş listesi" niteliğindedir.

Zaten, kamu bütçesinin "giderlerin önceliği" ilkesi tam da bu anlama gelmektedir. Bu ilkeye göre; önce toplumsal tercihlere göre harcama tutarı ve kalemleri saptanmakta, ardından bu harcamaların gerektirdiği kamusal gelir sağlanmaktadır. Bu ilke, kamu bütçesini özel bütçeden (özel sektörün yaptığı bütçeden) ayıran temel bir özelliktir. Giderlerin önceliği ilkesinin temel mantığı, gelir sağlama konusunda devletin egemenlik hakkının önemli bir güç kaynağı olduğudur. Devletin bu gücü bireylerin üzerinde bir güçtür. Devlet bu gücü toplumun yararına kullanmak durumundadır.

Ama maalesef Türkiye’de bu bütçe ilkesi, hem demokratik işleyişin geriliği

* Doç. Dr., GÜ İİBF İktisat Bölümü Öğretim Üyesi

hem de IMF-DB gözetiminde bütçe yapma alışkanlığı nedeniyle ters yüz edilerek, bütçeler özel sektör bütçe mantığıyla hazırlanır hale gelmiştir. “Ayağa göre yorğan dikmekle” görevli devlet bu görevini IMF-DB’nin meşhur “faiz dışı fazla” (FDF) dayatması nedeniyle savsaklayarak “ayağını yorgana göre uzat” felsefesine sarılmıştır.

Bu yeni felsefenin hakim olması sonucu, bütçeler kamu hizmeti üretmez bir noktaya gelmiştir. Artık bütçelerin kesintisiz bir şekilde sağlayabildiği tek bir “hizmet” kalıyor. Bu da borç faiz ödemeleridir. Zaten, ekonominin borsa olarak görüldüğü ve para, döviz, faiz, borsa ve repo gibi kavramların önem kazandığı bir rant ekonomisinde, bütçelerin bu şekilde bir işlev üstlenmesi kaçınılmazdır. Kamu hizmeti üretmekle yükümlü bir bütçenin toplumun azanlıkta kalan varlıklı bir kesimine borç faiz ödemeleriyle yoluyla adeta bir “özel hizmet” sağlama noktasına gelmesi ve işlemini bununla sınırlandırması düşündürücüdür. Düşündürücü olduğu kadar aynı zamanda toplumun adalet duygularını sarsacak acı bir durumdur. Doğal olarak böyle bir tablo sonucu, bir eski Maliye Bakanı’nın da ifade ettiği üzere “...devleti devlet yapan harcamalara kaynak kalmamakta, devletin devlet olma niteliği tartışılmaya açılmaktadır.”

Bilindiği üzere, 2006 yılında üç yıllık bütçe uygulamasına geçilmiştir. Üç yıllık bütçe büyüklükleri gösteriyor ki, geçmiş yıllarda olduğu gibi bütçenin;

- IMF taleplerine endekli
- Rantiye kesimine özel hizmet sunan
- Kamu çalışanlarına yoksulluk vaat eden
- Çalışanların vergi yükünü artıran
- Sosyal Kamu harcamalarını ihmal eden
- Tarıma desteğini çeken
- Yatırım vizyonundan yoksun
- İki yakasını bir araya getiremeyen
- Anayasaya aykırı düzenlemelerle

dolu temel özellikleri bir üç yıl daha devam edecektir.

Bugüne Nasıl Gelindi?

Seksenli yıllarda IMF-DB patentli “arz yönlü iktisat” politikaları izlenmiştir. Bu politikalar setinin en önemli ayağını oluşturan vergi politikası anlayışında, vergi oranlarının düşürülerek vergi gelirlerinin artırılacağı öngörülür. Ancak bu beklenti, ne ABD’de ne İngiltere’de, ne de Türkiye’de gerçekleşmiş ve sonuçta adeta ser-

maye kesimlerine ulufe gibi dağıtılan istisna ve muafiyetler nedeniyle vergi sistemi mali fonksiyonunu yerine getiremez hale gelmiştir. Vergi gelirlerinin azalmasının bir diğer önemli nedeni ise, oto kontrol aracı niteliği taşıyan ve gelişmiş kapitalist ülkelerde sistemin vazgeçilmez bir unsuru kabul edilen servet beyannamesinin kaldırılmasının yol açtığı vergi kayıplarıdır. Sonuçta, “vergi alma yerine borçlanma tercihinin dayalı” bir kamu harcama modeli ortaya çıkmıştır. Bu tercihin sonucunda fonlanabilir kaynaklar hızla erimiş ve kamusal hizmetlerin gerçekleştirilmesine yönelik kamu harcamaları giderek daralmıştır. Böylece giderek artan faiz harcamaları baskısıyla, doksanlı yılların sonlarına doğru rekor düzeye varan kamu açıkları ortaya çıkmıştır.

Rekor düzeydeki bu açıkların sürdürülümeyeceği açıktı. Bu sürece IMF-DB ilişkisi sessiz kalamazdı, nitekim öyle oldu. İktisat politikaları bütünüyle IMF-DB gündemine sokulmuştur. O tarihten bu yana Türkiye Ekonomisi IMF-DB patentli programlarla yönetilmektedir. Bu ilişkiler, 1998’de IMF ile imzalanan “yakın izleme anlaşması” ile başladı; Aralık 1999’daki döviz kuru çapısına dayalı enflasyonla mücadele programı ile sürdürüldü; bu program Kasım’daki sendelemenin ardından Şubat 2001’de çöktü; Mayıs 2001’de “Güçlü Ekonomiye Geçiş Programı” adı altında ikinci bir program devreye sokuldu. Bu yeni program koşar adımlarla çöküşe giderken Eylül 2001 sonrasında özel uluslararası konjonktürü sayesinde hayata döndürüldü. Ardından önce 18. sonrasında da 19. stand-by anlaşmalarıyla program adı değiştirilmeden revize edilmiş hedefleriyle günümüze kadar sürdürüldü ve sürdürülmeye devam ediyor.

Bütün bu resmi belgelerde bir makroekonomik değişken çok ön plana çıkıyor ve adeta tüm makroekonomik göstergeler bu değişkene endeksleniyor. Bu değişkenin adı FDF.

FDF Neden Önemli?

FDF veya birincil IMF-DB patentli istikrar programlarının uygulanmasında önemli bir performans göstergesi olarak kabul edilmektedir. FDF iki açıdan önem taşımaktadır; 1. hedeflenen düzeye ulaşılmasıyla uluslararası finans çevrelerine programı uygulamakta olan ilgili ülkenin kararlı olduğu mesajı verilmektedir. 2. borçlanma üzerindeki baskının azaltılması olanağı yaratılmaktadır.

Bilindiği üzere, IMF-DB patentli programların temel amacı ilgili ülkenin borcunun sürdürülebilirliğinin sağlanmasıdır. Bunun için ilgili borçlu ülkenin borç verenlere “borcunu ödeyeceğine dair” bir güven tesis etmesi gerekir. İşte bu güvence, FDF ile verilmektedir. Bu açıdan bakıldığında, ilgili ülkedeki bütün makro eko-

nomik göstergelerin neden FDF'ye endekslendiği, kilitlendiği daha iyi anlaşılacaktır. Zaten, FDF bu öneminden ötürü bir fetiş haline getirilmekte ve başlıca ekonomik göstergeler arasında sayılmaktadır.

Bu arada IMF'nin alacaklılarla ilgili ülke arasında sadece bir katalizörlük (aracılık) görevi üstlendiği anlamı çıkarılmamalıdır. Brezilya, Arjantin ve Türkiye örneklerinde olduğu gibi, IMF aynı zamanda bu ülkeler nezdinde en büyük alacaklılar arasında yer almaktadır. Dolayısıyla FDF, IMF için de alacağın tahsil edilebilirliği açısından bir emniyet sübabı görevini görmektedir. İşte bu nedenledir ki, IMF konu üzerinde ısrarla durmakta, FDF hedefinde yapılacak bir revizyon sert tartışmalara neden olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, "kendim için bir şey istiyorsam namerdim" sözü IMF için geçerli değildir.

FDF Nasıl Hesaplanır?

FDF, Konsolide Kamu Sektörü Gelirlerinden, Faiz Dışı (Hariç) Konsolide Kamu Sektörü Harcamalarının çıkarılmasıyla elde edilmektedir. Ardından Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH)'nın yüzdesi olarak ifade edilmektedir. Konsolide Kamu Sektörü ile kastedilen; Konsolide Bütçe, üç Bütçe Dışı Fon, 26 Kamu İktisadi Teşebbüsü (KİT), Sosyal Güvenlik Kuruluşları ve İşsizlik Fonu'dur.

Konsolide Kamu Sektörü FDF'ye en büyük katkı, Konsolide Bütçe'den gelmektedir. Konsolide Bütçe FDF'si ise, iki şekilde hesaplanmaktadır; IMF (Program) Tanımlı FDF ve Kamu Hesapları Bülteninde yer alan FDF. Bu iki FDF arasında farklılıklar bulunmaktadır.

İkincisinden birincisine geçerken ayarlama kalemleri, gelirlerde faiz gelirleri, Merkez Bankası kârı ve yeniden değerlendirme tutarı; harcamalarda ise risk hesabından oluşmaktadır. Bazen ilgili yılın özelliğine göre yeni ayarlama kalemleri (örneğin, ilgili yılda elde edilen özelleştirme gelirleri o yılın konsolide bütçe gelirinden düşülmektedir) de gündeme gelebiliyor. IMF'nin Maliye Bakanlığı'ndan farklı bir FDF tanımına gitmesinin nedeni, IMF'nin bütçesel sürecin içinde şekillenmeyen ve süreklilik niteliği taşımayan gelir ve gider kalemlerini bütçe gelir ve gideri olarak kabul etmemesidir. Benzeri bir ayarlama, Konsolide Bütçe dışındaki kesimler için de yapılmaktadır.

İşte, Kamu Konsolide Sektörü için açıklanan Program Tanımlı FDF hedefi bu ayarlamalar yapıldıktan sonra açıklanan bir FDF'dir.

Görülüyor ki, FDF denildiğinde karşımıza;

- Konsolide Bütçe FDF'si

- Konsolide Kamu Sektörü FDF'si
- Program (IMF) Tanımlı FDF

gibi kavramlar çıkmaktadır. IMF ile yapılan görüşmelerde performans kriteri FDF olarak daha çok Program Tanımlı FDF (yani ilgili ayarlamalar yapılarak hesaplanmış Konsolide Kamu Sektörü FDF'si) dikkate alınmaktadır. Hesabın Konsolide Kamu Sektörü düzeyinde yapılmasının nedeni, kamunun tamamının görülebilir olmasındandır.

Matematiksel olarak Program Tanımlı FDF şu şekilde tanımlanabilir:

Konsolide Kamu Sektörü Dengesi: Konsolide Kamu Sektörü Gelirleri - Konsolide Kamu Sektörü Harcamaları

Konsolide Kamu Sektörü Harcamaları: Konsolide Kamu Sektörü Faiz Harcamaları + Faiz Dışı Konsolide Kamu Sektörü Harcamaları

FDF: Konsolide Kamu Sektörü Gelirleri - Faiz Dışı Konsolide Kamu Sektörü Harcamaları

Buradan da görüleceği üzere, FDF verebilmek için Konsolide Kamu Sektörü Gelirlerinin Faiz Dışı Konsolide Kamu Sektörü Harcamalarından yüksek olması gerekmektedir. Konuyu sayısal bir örnekle açıklayacak olursak;

Konsolide Kamu Sektörü Gelirleri toplamı 100 katrilyon, Faiz Harcamaları toplamı 50 katrilyon, Faiz Dışı Harcamalar ise 70 katrilyon lira olsun. Bu durumda, Konsolide Kamu Sektörü giderleri toplamı $(50+70=)$ 120 katrilyon lira olacağına göre, Konsolide Kamu Sektörü dengesi $(100-120=)$ 20 katrilyon lira açık verecektir. FDF ise, $(\text{Gelirler}-\text{Faiz Dışı Harcamalar})$ 30 katrilyon lira olmaktadır. İşte bu 30 katrilyonluk FDF, 50 katrilyon liralık faiz harcamalarının bir bölümünü karşılamakta kullanılacak ve geriye kalan kısmı ise, yeni borçlanmayla karşılanacaktır. Borçların ana para ödemeleri için de ayrıca borçlanılacaktır. Yani, FDF ne kadar yüksek olursa, bunun faiz ve borç ana paranın ödemesine katkısı o ölçüde büyük olacaktır.

Örneğimizdeki Faiz Dışı Harcama 70'den 50 katrilyona düşürülürse, FDF'nin 20'den $(100-50=)$ 50 katrilyon liraya yükseleceği aşikârdır. Görülüyor ki, Faiz Dışı Harcamalar kısıldığında FDF yükselmektedir.

FDF IMF-DB İkilisi İçin Ne Anlama Geliyor?

IMF-DB için, FDF hedefinin tutturulması sonucu gelir bölüşümü ve bir dizi sosyal ilişkinin bozulacak olması hiç önemli değildir. Gerçi son yıllarda IMF programlarının yarattığı sosyal risklerin önemli boyutlara ulaşmasından ve bu prog-

ramlara yönelik gelişmekte olan ülkelerdeki çalışan kesimlerin örgütlü tepkilerinin yoğunlaşmasından olsa gerek, iki kuruluş arasında yapılan iş bölümünün bir gereği olarak DB, bu tür sosyal riskleri giderek önemser hale gelmiştir. Böylelikle, DB aracılığıyla IMF programlarının yarattığı sosyal riskler giderilmeye çalışılmaktadır. Yani doğru bir benzetmeyle IMF, ekonomik ve sosyal yapıda derin yaraların açılmasına neden olmakta; DB ise, derinleşen bu yaralara pansuman tedavisi yapmaktadır.

Burada ilginç olan, tedavinin faturasının yaraya neden olana değil bizzat mağdura çıkarılmasıdır. Çünkü, DB tarafından sağlanan yardım hibe olmayıp geri dönüşü olan kredi şeklindedir. Ayrıca şurası da bir gerçek ki, mağdurun (ilgili ülkenin) bu zararı zarara neden olana (IMF'ye) rücu etmesi (ondan tazminat alabilmesi) mümkün olamamaktadır.

Görülüyor ki, IMF-DB açısından sorun, ortaya çıkacak sorunların varlığından ziyade onların yaratacağı risklerdir. Riskler ise, ilgili ülkenin kaynaklarıyla finanse edilen projelerin uygulamaya konmasıyla bertaraf edilmektedir. Riskler ortadan kalktığında, bu ikili açısından zaten sorun da çözülmüş olmaktadır. Böyle bir durumda, artık önemli olan her yıl hedeflenen FDF'nin tutturulmasıdır. Varsın bu hedef uğruna, gelir bölüşümü daha da bozulmuş olsun; işsizlik, yoksulluk, sosyal güvencesizlik, sağlıksızlık, eğitimsizlik sorunları diz boyuna ulaşmış olsun. Bunlar hiç önemli değildir. Nitekim, bütçelerimizin "kamu hizmeti" ve "sosyal hizmet" üretememe noktasına gelmesi bu ikiliyi hiç ama hiç ilgilendirmemektedir. Ekonomik büyüme refaha yansımamış, ekonomi büyürken işsizlik artmış, emekçilerin vergi yükü milli gelir pastasındaki payından daha büyük olmuş, emekçiler dolaylı vergilerin yükünü kaldıramaz noktaya gelmiş, emekçiler açısından daha nice yakıcı sorunlar çıkmış; bunlar bu ikilinin umurunda bile değildir. Yeter ki, FDF hedefi tutturulmuş olsun.

FDF Emekçiler İçin Ne Anlama Geliyor?

Ekonomide hangi sorunu tartışsak, söz dönüp dolaşıyor "faiz dışı fazla" (FDF) kavramına geliyor; adeta neredeyse her taşın altından bu kavram çıkıyor. Vatandaş, belki bu kavramın teknik olarak ne anlama geldiğini bilmiyor ama bir şeyi çok iyi biliyor ve yaşayarak öğreniyor; FDF yükseliyorsa anlıyor ki, yaşam düzeyi geriliyor, sahip olduğu hakların birçoğu FDF uğruna feda ediliyor. Emekçiye satın alma gücünün düştüğünü, çiftçiye kendisine yapılan desteklerin azaldığını, esnafsa kendisine açılan kredilerin gerilediğini görüyor ve hissediyor. Bunlar birbirlerinden bağımsız olarak yaptıkları tek tek tespitler. Ayrıca, topluca sağ-

lık ve eğitim hizmetlerinden gün geçtikçe eskisi kadar yararlanamadıklarını da fark ediyorlar.

Topluca farkına vardıkları bir diğer gerçek, ödedikleri vergilerin kendilerine kamu hizmeti olarak geri dönmediğidir. Vergi haftalarında asılan dövizlerde (pankartlarda) yer alan “ey vatandaş ödediğin her kuruş vergi sana yol, su, elektrik vb hizmetler olarak geri dönecektir” ifadesinin bir boş slogandan öteye gitmediği anlaşılmıştır. Yani vatandaş, ödediği verginin yerli ve yabancı rantıye kesimlerine gittiğinin farkına varmıştır. Tüm bunlar, vatandaşın FDF uğruna feda ettiği ve katlandığı şeyler.

FDF Hükümetler İçin Ne Anlama Geliyor?

Peki ya hükümetler, onlar da FDF’den muzdarip mi? İşleri eskisi kadar kolay değil. Çünkü esnekliğini yitirmiş bütçeler ve IMF programının dayattığı FDF koşulu, hükümetlere kendi siyasal programlarını kısmen de olsa uygulamaya koyabilme olanağını artık vermemektedir. Bu açıdan bakıldığında, durum siyasal iktidarların geleceği açısından elverişli gözüküyor.

Ama kısa dönemde aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Özellikle emeğin örgütlü kesimlerinden gelen taleplerin geri çevrilmesine, eskisinden daha kolay mazeret bulunabilmektedir. Hatırlanacaktır, kamu emekçilerinin maaşa ve sosyal haklara ilişkin talepleri Hükümet tarafından “vallahı, IMF öyle istiyor, FDF kısıtımız var. Elimiz kolumuz bağlı, istesek de veremiyoruz” gerekçesiyle geri çevrilmiştir. “Okullar olmasa milli eğitimi ne iyi yönetirdim” diyen eski bir Milli Eğitim Bakanı’nın bu ünlü sözü bugün tüm bakanlıklar için geçerli hale gelmiştir. Hükümetler açısından bu durum bir fırsat mı yoksa bir tehdit mi yaratıyor bilmiyoruz. Ama bildiğimiz bir şey varsa, 6 Kasım seçim sonuçlarının ortaya koyduğu gerçek, FDF’ye endekslenmiş politikaların bizzat o politikaların uygulayıcısı konumundaki siyasal iktidarı iktidardan etmiş olmasıdır.

FDF Piyasalar İçin Ne Anlama Geliyor?

Ya piyasalar? Zorla kişilik kazandırılmış piyasalar, kraldan (IMF-DB’den) fazla kralcı olmuşlar. Görüyor ve duyuyoruz ki, piyasalar sabah akşam FDF ile kalkmakta FDF ile yatmaktadır. Piyasalar da aynı IMF-DB ikilisi gibi, FDF’ye kilitlenmiş durumdadır. FDF hedefinin tutturulması sonucu gelir bölüşümü ve bir dizi sosyal ilişkinin bozulacak olması hiç önemli değildir.

Artık önemli olan piyasaların ve bu ikilinin ekonomimiz için ne düşündüğü-

dür, ne algıladıdır; gerisi boş lakırdıdır. Ama gerisi dediğimiz ise, koskoca bir toplum. Yani, başta emekçiler olmak üzere halkın ezici çoğunluğu.

Bu ezici çoğunluğu ve yaşadığı sorunları, başta Hükümet olmak üzere kimse görmezden gelemes. Özellikle, görmezden gelen hükümetlerin akibetinin ne olduğuna, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, 6 Kasım seçimleri sonrasında yakından şahit olduk.

Türkiye Ekonomisi Yüzde 6.5'luk FDF'ye Kilitlenmiş Durumda

Son yıllarda Türkiye ekonomisi adeta yüzde 6.5'luk FDF'ye kilitlenmiş durumdadır. 2005 yılı bütçe uygulamaları ve 2006 yılında uygulamaya konacak üç yıllık bütçenin hedeflerinden anlaşılıyor ki, FDF'ye endekslenmiş mevcut bütçe politikaları geçmiş yıllarda olduğu gibi sürdürülecektir.

2005 Bütçesi: 2006 Bütçesinin Habercisi

2006 Bütçesini değerlendirmeden önce 2005 Bütçe uygulama sonuçlarını incelemek gerekiyor. Perşembenin gelişi çarşambadan belli olur derler. Dolayısıyla, 2005'in değerlendirmesi 2006 Bütçesi hakkında önemli ip uçları sağlayabilir.

2005 yılına ait tablolardan görülüyor ki, 2005 yılı Konsolide Bütçesi, önceki yıllarda olduğu gibi FDF'ye kilitlenmiştir. Bu kilitlenme sonucu, faiz dışı bütçe giderleri büyük ölçüde faiz giderlerinin ipoteği altına girmiştir.

İlgili tablolardan ulaştığımız sonuçlar şöyle sıralanabilir:

- Faiz ödemeleri için 45.7 milyon YTL'lik, yani; bütçenin yüzde 31.6'sı gibi büyük bir oranda kaynak harcanmıştır.

- Halktan toplanan 100.9 milyon YTL'lik vergilerin yüzde 42.8'i faiz ödemelerine harcanmıştır. Yani, rantıye kesimini halkımız ödediği vergilerle finansa etmektedir.

- Faiz harcamaları, toplam yatırım harcamalarının 4.7, toplam tarım desteğinin ise 12.4 katına ulaşmıştır. Kısaca, IMF'nin de öngördüğü gibi 2005 Bütçesi bir "faiz bütçesi" olma özelliğini sürdürmektedir.

- Yatırımlara toplam 9.7 milyon YTL'lik, yani bütçenin ancak yüzde 6.7'si gibi bir oranda kaynak aktarılmıştır. Böylece, işsizliğin önüne geçilebilmesi için hayati öneme sahip bütçe yatırımları dışlanmaktadır.

- Tarımsal destek için kullanılan kaynak, bütçenin yüzde 3.7'si ile sınırlı olup, bu oran tüm AB ülkelerinin gerisindedir. Yani, tarım kesimi önemli ölçüde ihmal edilmektedir.

- Eğitimin ve sağlığın bütçe içindeki payları geçmiş yıllarda olduğu gibi düşük düzeydedir. Paylar sırasıyla yüzde 12.9 ve 5.0 düzeyindedir. Sosyal Kamu harcamalarının ihmal edildiği çok açık bir şekilde görölmektedir.

Anlaşılıyor ki, bütçenin “her türlü sosyal sorumluluğa duyarsız, kamusal hizmet üretimine ve yatırımlarına kapalı” görüntüsü 2005 yılında da değişmemiştir.

Bütçe büyüklüklerine gelir cephesinden bakıldığında, tablo daha da vahimleşiyor. Vergide var olan adaletsizliğin artarak devam ettiği görölüyor. İlgili tablolardan saptamalarımız şöyle sıralanabilir:

- Adaletsiz vergiler olarak kabul edilen KDV, ÖTV gibi vergilerden oluşan dolaylı vergilerin toplam vergi hasılatı içindeki payı yüzde 70 olarak gerçekleşmiştir. Yani, verginin yükü başta emekçiler olmak üzere geniş halk yığımlarına sırtlanmaktadır.

- Özel tüketim vergisi (ÖTV) hasılatı gelir vergisi, kurumlar vergisi gibi vergilerden oluşan dolaysız vergileri aşmıştır.

- Gelir vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı yüzde 19.1 olarak gerçekleşmiştir. Gelir vergisinin yüzde 89.8’i gelir vergisi tevkifatı yoluyla toplanmıştır. Beyana dayanan gelir vergisinin payı ise yüzde 5.4 gibi oldukça düşük bir düzeydedir. Dolaylı vergilerde olduğu gibi, gelir vergisinde de yükü yine emekçiler sırtlanmaktadır.

- Kurumlar vergisinin toplam vergi gelirleri içindeki payı yüzde 9.2 olurken, bu oran servet vergilerinde yüzde 1.7 gibi oldukça düşük bir düzeyde gerçekleşmiştir.

Vergi ile ilgili büyüklükler, vergide hak ve adaletin rafa kaldırılmış olduğunu göstermektedir.

2006 Bütçesi Başarılı Ama Ne Pahasına?

Buraya kadar yaptığımız değerlendirmeler, bütçenin bazı gider ve gelir kalemlerinin bütçe gider ve gelirleriyle nisbi ilişkisi üzerineydi. Dolayısıyla, buradan hareketle bir “bütçe başarımı” değerlendirmesi yapılamaz. Yapılabilmesi için bütçe gerçekleşmelerinin bütçe hedefleriyle ve bu büyüklüklerin bir yıl önceki büyüklüklerle karşılaştırılması gerekiyor. İlgili tablolardan elde ettiğimiz sonuçlar oldukça çarpıcı. Sahneler şöyle sıralanabilir.

- Faiz ödemeleri, hem 2004 yılında gerçekleşenin hem de 2005 yılı için öngörülen başlangıç ödeneğinin gerisinde kalmıştır.

- Bütçe gelirleri 2005 yılı için öngörülen düzeyin üzerine çıkmıştır.

• Yukarıdaki bu iki olumlu gelişme sonucu, bütçe açığında yüzde 67.8'lik bir iyileşme gerçekleşmiştir.

• Bütçe açığının milli gelire oranı yüzde 3'e çekilerek Maastricht bütçe kriteri yakalanmıştır.

Sonuçlar, bütçe başarımının gerçekleştirildiğini gösteriyor. Ama bir de madyonun öbür yüzü var. İlgili tablolardan elde ettiğimiz diğer sonuçlar, bu başarının bir toplumsal maliyeti olduğunu gösteriyor. Sonuçlar şöyle sıralanabilir.

- Faiz dışı harcamalar hemen hemen öngörülen düzeyde gerçekleşmiştir.
- Benzer şekilde, personel harcamaları öngörülen düzeyde gerçekleşmiştir.
- Faiz dışı harcamaların bazı kalemlerinde (ilaç harcamaları doğrudan gelir desteği ve gayrimenkul büyük onarım giderleri gibi kalemlerde) harcamalar öngörülen ödeneğin altında kalmıştır.

Görülüyor ki, faiz kaleminde ortaya büyük tasarrufa (10.8 milyar YTL) ve bütçe gelirlerinde öngörülenin üzerinde büyük bir artışa (8.3 milyar YTL) rağmen, bunun faiz dışı harcamalarının bütününe ve belli kalemlerine hiçbir olumlu yansımaları olmamıştır. Ayrıca bütçe büyüklüklerinin birbirleriyle ilişkisi incelenirken de tespit edildiği gibi, faiz yükü düşse bile, faizin kendisi dışındaki büyüklükler üzerindeki ipoteği hâlâ devam ediyor.

2006 Bütçesi: Yatırım ve Hizmetten Yoksunluk Devam Ediyor

Bilindiği üzere, 2006 yılında üç yıllık bütçe uygulaması başlatılmıştır. Üç yıllık perspektif belirlenmesinin yanı sıra, yapılan bir diğer değişik konsolide bütçeden merkezi bütçe sistemine geçilmiş olmasıdır.

Merkezi bütçe üç temel kurumsal bölümden oluşuyor.

1- Genel bütçeli kamu idarelerinden oluşan birinci grup: bu grubun içindeki eski genel bütçe kapsamındaki idarelerin hepsi ile bazı katma bütçeli idareler yer almıştır.

2- Özel bütçeli kuruluşlar: İki gruptan oluşuyor. Birinci grupta YÖK ve üniversiteler, ikinci grupta ise diğer bağımsız bütçeli idareler yer almıştır.

3- Düzenleyici ve denetleyici kuruluşlar (BDDK gibi): Merkezi bütçe bu yeni eklenen kuruluşlar ve mahalli idareler ve fon paylarının bütçenin hem gelir hem gider tarafında yer alması nedeniyle (eskiden bu paylar aynı hesaplarda gözükürdü. Bunların merkezi bütçe gösterilmesi saydamlık açısından olumlu olmuştur) konsolide bütçe büyüklüklerinden daha büyük bir bütçe olmuştur. Bütçe açığı bu

farklı sınıflandırma nedeniyle fazla bir değişikliğe uğramamaktadır.

Değerlendirmemiz önce konsolide bütçe temelinde, ardından merkezi bütçe temelinde devam edecektir.

2006 Bütçesinin Konsolide Bütçe Temelinde Değerlendirilmesi

Türkiye'ye Dar Gelen Bir Bütçe

2006 yılında konsolide bütçede geçen yılın gerçekleşme değerine göre yüzde 8.1'lik bir artış öngörülüyor. Aynı hesaplama geçen yılın başlangıç ödeneği dikkate alındığında yüzde 1.1 düzeyinde kaldığı görülüyor. Bu farklılaşma ,2005 bütçesini değerlendirirken de ifade edildiği üzere 2005 yılında çok sıkı bir mali disiplin uygulandığını gösteriyor. Ekonominin yüzde 5 büyümesi öngörülürken, bütçenin geçen yılki başlangıç ödeneği ile aşağı yukarı aynı düzeyde tutulması düşündürücüdür.

Aynı hesaplamalar enflasyon dikkate alınarak yapıldığında (DPI 2006 Yıllık Programı'nda fiyat deflatorünün yüzde 6 olması öngörülüyor. Yani, enflasyon yüzde 6.) sonuçlar daha da çarpıcı çıkıyor: 2006 bütçesi ödenekleri reel olarak geçen yılki gerçekleşme değerine göre yüzde 2 büyüyor iken, başlangıç ödeneğine yüzde 4.7 oranında küçülüyor. Yani, ekonominin yüzde 5 büyümesi öngörülürken, 2006 yılında bütçenin geçen yılın başlangıç ödeneklerine göre aynı oranda küçülmesi hedefleniyor.

Ekonomi büyürken kamu hizmetlerine ayrılan bütçe kaynağının boyutu merak ediliyorsa, bunu öğrenmenin en sağlıklı yolu, bütçe ve alt kalemlerinin milli gelirdeki payının izlenmesidir. 2005 yılı başlangıç ödenekleri ve gerçekleşme değerlerinin milli gelirdeki payları sırasıyla yüzde 32.4 ve 29.8 iken, bu paylar 2006 yılında yüzde 29.1'e geriliyor. Yani, her iki hesaba göre bütçe 2006 yılında küçülüyor.

Faiz İpoteğinde Bir Bütçe

Faizlerin bütçe payında 2.2 puanlık bir indirim öngörülüyor. Ama hedeflenen pay yine bir hayli yüksek (yüzde 29.4). Ayrıca faizlerin milli gelir payı için ise yüzde 8'lik bir oran öngörülüyor.

Emekçilere Umut Vermeyen Bir Bütçe

Personelin (sosyal güvenlik primleri dahil)ne bütçe payında (yüzde 25) ne de milli gelir payında (yüzde 7.5) herhangi bir değişiklik öngörülüyor. Ekonomi

büyürken faizlerin öngörülen milli gelir payı düşerken emekçilerin ihmal edilmesi, bütçenin temel işlevini artık yerine getiremediğini kanıtlıyor.

Yatırım Vizyonu Olmayan Bir Bütçe

Yatırımların bütçe payında hiçbir değişiklik öngörülüyor. Kaldı ki, hem hedeflenen hem de mevcut pay çok düşük (yüzde 6.8). Yatırımların milli gelir payı için ise sadece yüzde 2'lik bir pay öngörülüyor. Personel harcamaları için yapılan tespit yatırımlar içinde geçerlidir. Faiz bahanesi ortadan kalkmasına rağmen, yatırımlara daha fazla kaynak ayrılamaması düşündürücüdür.

Bu gider büyüklüklerinden anlaşılıyor ki, bütçenin halka hizmetten kopuk, yatırımlardan yoksun, faize teslim olmuş görüntüsü, geçmiş yıllarda olduğu, 2006 yılında da değişmeyecektir.

Bütçeye gelir cephesinden bakıldığında, 2005 yılına benzer bir tablo var. Vergi gelirlerinin dağılımındaki adaletsizlik devam ediyor. Dolaylı vergilerin payı 2005'te yüzde 70 iken, bu payı 2006'da yüzde 71.3'e çıkarılması öngörülüyor.

Anayasaya Aykırılık Geleneğini Sürdüren Bir Bütçe

Anayasanın 161. maddesindeki hükme ve bu konudaki Anayasa Mahkemesinin kararlarına rağmen, 2006 yılı Bütçe Kanunu'nda bütçe dışındaki konulara ilişkin çok sayıda hükümlere yer verilmiştir ve bazı yasalarda yasa ile yapılması gereken değişiklikler bu kanunla düzenlenmeye çalışılmıştır. Ayrıca kanuna koyulan bir kısım hükümlerle yasama yetkisinin devredilmezliği ilkesine aykırı olarak yürütme organına genel, sınırsız, esasları ve çerçevesi belirsiz bir düzenleme yetkisi verilmektedir. Geçmiş yıllarda olduğu gibi, "anayasaya aykırı bütçe yapma geleneği" bu yıl da sürdürülmektedir.

2006 Bütçesinin Merkezi Bütçe Temelinde Değerlendirilmesi

Karşılaştırma merkezi bütçe temelinde yapıldığında da sonuçlar değişmiyor. Bu temelde karşılaştırmanın tek yararı, verilerin 2007 ve 2008 yıllarını da içermesidir.

2006 yılında konsolide bütçe temelinde 157.3 milyar YTL'lik bütçe ödeneği ve 144.1 milyar YTL'lik bütçe gelir hedefi merkezi bütçede sırasıyla 174.3 milyar ve 160.9 milyar YTL'ye yükseliyor.

İlginçtir, 2005 yılı bütçe ödeneği merkezi bütçe temeline getirildiğinde

2006'da bütçenin nominal olarak küçüldüğü görülüyor. Yani, 2006 yılında öngörülen merkezi bütçe ödeneği, geçen yılın başlangıç ödeneğinin yüzde 1.4 gerisinde kalıyor. Ekonomide yüzde 5 büyüme öngörülürken, bütçenin nominal olarak küçültülmesi düşündürücüdür.

Aynı hesaplama reel olarak yapıldığında sonuç daha da çarpıcı. 2006 merkezi bütçe ödeneği reel olarak geçen yılın başlangıç ödeneğine göre yüzde 7 oranında küçülüyor. Yani, 2006 yılında merkezi bütçe ödeneği geçen yıl planlanan merkezi bütçe başlangıç ödeneğinin reel olarak yüzde 7 gerisinde kalıyor.

2006 yılında sosyal güvenlik primi hariç personel ödenekleri payında geçen yıla göre 3 puanlık bir artış öngörülüyor (söz konusu kalemin 2005'te başlangıç ödeneğine göre yüzde 17.7 olan payı 2006'da yüzde 20.7'ye yükseliyor). Ancak daha sonraki iki yılda öngörülen artışlar çok sınırlı düzeyde tutuluyor. 2007 ve 2008 yıllarında öngörülen paylar sırasıyla şöyle: yüzde 21.6 ve 22.2. Üç yıl boyunca ortalama yüzde 5'lik bir büyüme hedeflenirken personelin bütçe payında sınırlı bir artış öngörülmesi, emek çevrelerinde seslendirilen "bütçede emekçinin adı yok" deyişini haklı çıkarıyor.

Benzer bir durum yatırımlar için de söz konusu. Yatırımların 2005 başlangıç ödeneğine göre öngörülen payı yüzde 6 iken, bu pay sonraki yıllarda sırasıyla yüzde 7.1, 7.2 ve 7.4 olarak planlanıyor. Çok açıktır ki, bu paylarla nüfusu her geçen yıl artan ve kamu hizmeti talebi giderek büyüyen bir ekonominin derdine deva bulabilmek mümkün değildir.

Sosyal Harcamalardan Yoksun Bir Bütçe

Bütçenin fonksiyonel dağılımı incelendiğinde, hizmet sağlamaktan ne kadar yoksun olduğu daha da çarpıcı bir şekilde ortaya çıkıyor. Ancak sağlıklı bir karşılaştırma ve değerlendirme için, çeşitli hizmet birimlerine ayrılan ödeneklerin milli gelir içindeki paylarına bakmak gerekiyor. Bu paylara bakmaksızın sadece bu kalemlerin bütçe payının izlenilmesi yanıltıcı sonuçlar verebilir. Nitekim Bütçe Gerekçesi'nde de gerçek durumun görülmesi istenmemiş olmalı ki, bütçe paylarının verilmesiyle yetinilmiş. Bütçe paylarından gidildiğinde, eğitimin ve sağlığın paylarında önümüzdeki üç yılda bir artış öngörüldüğü sonucu ortaya çıkıyor. Bütçe Gerekçesi'ne göre 2005 yılında sağlığın ve eğitimin öngörülen payları sırasıyla yüzde 3.4 ve 10.7 iken bu paylar 2006'da 4.7 ve 12.4, 2007'de 6.6 ve 12.9, 2008'de ise 6.9 ve 13.2 olacaktır. Halbuki aynı analiz bu kalemlerin milli gelir payları açısından yapıldığında, sonuçlar tamamiyle farklılaşıyor. Bu durumda, 2005 yılında sağlığın ve eğitimin öngörülen ödeneklerinin milli gelir içindeki pay-

ları sırası yıla yüzde 1.2 ve 3.9 iken bu paylar 2006'da 1.5 ve 4.0, 2007'de 2.0 ve 3.9, 2008'de ise 1.9 ve 3.7 olmaktadır. Görülüyor ki, Bütçe Gerekesi'nde iddia edilenin tersine eğitim ve sağlık hizmetleri ciddi bir şekilde ihmal ediliyor. Faizlerin bütçe üzerinde yarattığı yükün azaltıldığı bir ortamda, yani faiz bahanesinin kalktığı bir durumda, eğitim ve sağlık gibi sosyal harcamaların göz ardı edilmesi düşündürücü bir durumdur.

Merkezi bütçenin gelir kalemlerine gelince; konsolide bütçe bazında daha önce yaptığımız değerlendirmeler burada da geçerli. Bütçenin dolaylı vergilere bağımlılığı devam ediyor.

Bütçe büyüklüklerinin bu sayısal değerlendirilmesinde de görülüyor ki, bütçenin "faize tutsak, emek aleyhtarı, yatırımdan yoksun ve IMF kısılacındaki" görünüşü bir üç yıl daha değişmeyecektir.

Seçenekler Var mı?

Bütçeler, gelirlerin hangi toplum kesimlerinden "alındığını" ve "nerelerde, nasıl kullanıldığını" gösteren belgelerdir. Bu durumda, bütçe gelir ve gider büyüklüklerinin siyasal tercihlerle şekilleneceği açıktır. Bu şekillenmenin nasıl olacağı ise, verilecek ekonomik ve siyasal mücadeleyle yakından ilişkilidir. Bu nedendir ki demokrasi tarihi, bir bakıma vergi ve bütçe tartışmaları ve mücadelelerinin de tarihidir.

Dolayısıyla bütçeler toplumun önemli bir kesimini oluşturan kamu işçileri ve memurları ve onların örgütlü temsilcisi olan sendikaları yakından ilgilendiriyor.

Özellikle kamu toplu sözleşmeleri ve memur maaş ayarlamaları öncesinde bütçenin masaya yatırılması ve bütçe tartışmalarının yapılması tesadüf olmasa gerek. Bu süreç, sadece kamu çalışanlarını değil, tüm çalışanları ilgilendiriyor. Çünkü, kamu sözleşmelerinde belirlenen ücretler ve belirlenen memur maaş ayarlamaları, özel sektör sözleşmelerinde referans olarak alınıyor.

Kaldı ki bütçe, çalışanları çalışan olmanın ötesinde bir yurttaş olarak da yakından ilgilendiriyor. Bütçe denetimi, yurttaşın temel bir hakkıdır. Vergi veren yurttaş, ödediği vergilerin kendisine kamu hizmeti şeklinde geri dönüp dönmediğini, dönmüyorsa da niye böyle olduğu sorusunu sorabilmeli ve yanıtını alabilmelidir. Çağdaş demokrasilerde, yurttaş bu temel denetim hakkını Meclis'teki temsilci ve içinde yer aldığı sendikalar ve demokratik meslek ve kitle örgütleri aracılığıyla kullanmaktadır. Öte yandan, bu tür demokrasilerde bütçeler aynı zamanda siyasal iktidarın verdiği taahhütlerin bir yansıması olmak durumundadır.

Ne yazık ki bugün, ülkedeki genel demokrasi sorununun bir parçası olarak, olunması gereken yerin bir hayli gerisinde ve uzağındayız. Ne yurttaş bütçeyle ilgilenecek bir duyarlılığı gösterebiliyor, ne de Meclis'teki temsilcileri ve siyasal iktidar böyle bir duyarlılığa gereksinim duyabiliyor.

Böyle bir ortamda, gerek Meclis'in gerekse hükümetin muhatabı kaçınılmaz olarak IMF-Dünya Bankası (DB) oluyor. Ve dolayısıyla IMF-DB gözetiminde "bütçe yapma" adeta bir gelenek haline geliyor. Bu nedendir ki uzun bir süredir, emek cephesinde bütçelerimiz "IMF Bütçeleri" olarak adlandırılıyor.

IMF Bütçeleri nedeniyle, bütçeler ile toplumun temel gereksinimleri arasındaki açıklık giderek büyüyor ve dolayısıyla bütçeler "hizmet üreten" konumundan her geçen yıl biraz daha uzaklaşıyor.

Ancak şurası bilinmelidir ki, Türkiye artık bu tür bütçelerle yönetilemez. IMF bütçelerinde ısrarcı olmak, ülkenin toplumsal huzurunu ve siyasal istikrarını bozmak demektir.

Bu durumda Hükümetin önünde üç seçenek bulunmaktadır. Birincisi FDF'yi aşağıya çekebilmek için IMF ile sıkı bir pazarlığa girişilmesidir. Bu olmuyorsa ikinci seçenek, mutlaka kendisine dayatılan FDF hedefine ulaşmanın mevcuttan farklı bir yöntemini bulmak ve bunu IMF'ye kabul ettirmek olmalıdır. Üçüncüsü ise IMF ile yollarını ayırarak kendi bütçesini kendisinin hazırlamasıdır. İlki için hem iktidarın ilk günlerinde hem de ilerleyen günlerinde böyle bir çaba sarfedildi ve her seferinde bu yöndeki talepler IMF tarafından reddedildi. Hatırlanacaktır, IMF Başkan Yardımcısı Kruger 4. İzmir İktisat Kongresi'nde bu tartışmayı sert çıkışıyla noktalamıştır. Dolayısıyla, bu seçeneğin bugünlerde yeniden seslendirilebilmesi pek mümkün gözüküyor. Bu durumda, seçenek sayısı kaçınılmaz olarak ikiye iniyor.

Birinci Seçenek: Mevcuttan Farklı Bir FDF Yöntemi Bulma ve Bunu IMF'ye Kabul Ettirme

Birinci Yöntem: Sosyal Altyapı Harcamalarını FDF Hesabının Dışında Tutma

FDF hedefine ulaşmanın mevcuttan farklı iki tür yöntemi olabilir. Bunlardan ilki, IMF ile müzakereyi gerektirirken diğerinin böyle bir zorunluluğu bulunmamaktadır. İlki, Brezilya Başkanı Lula ile Arjantin Başkanı Kirchner'in ortak çabalarıyla geliştirilmiş ve 2004 Mart'ında "Copacabana Deklarasyonu" ya da "Copacabana Anlaşması" (Copacabana Act) diye anılan bir belgeyle hayata geçirilmiştir. Bu belgeyle iki ülkenin "FDF kısıtı altında sosyal politikalardan vazgeçmeyeceği" ilan edilmiştir. Yani, bunda böyle bu iki ülkede FDF hedeflerinin, ulusal

ekonomilerinin büyüme ve yatırım potansiyellerini engellemeyecek biçimde bağımsız olarak tespit edileceği duyurulmuştur.

Bu kararın ilk adımı olarak Arjantin kamu kesimi FDF hedefini 2004 için yüzde 3'e çektiğini açıklamış ve sözkonusu hedefin 2005 başında ekonominin koşullarına göre yeniden revize edeceğini ilan etmiştir. Bu arada her iki ülke de, FDF tanımlarını daraltarak sosyal altyapı harcamalarını bu tanıma dahil etmeyeceklerini açıklamışlardır. Böylece, bir taşla iki kuş vurulabilmiştir.

Bu iki ülkenin başlattığı bu mücadeleye diğer Latin Amerika ülkelerinden de büyük bir destek gelmektedir. Görülüyor ki, her iki ülke de, IMF'ye karşı yüksek borçlu ülke olmalarından kaynaklanan dezavantajlı konumlarını sözünü ettiğimiz deklarasyonla avantajlı bir duruma getirmeyi başaramışlardır.

Sanırsız AKP Hükümeti'nin bundan çıkaracağı çok olumlu dersler vardır. FDF'nin aşağı çekilmesinde bu iki ülkeye gösterilen müsamaha, anlaşılan AKP Hükümeti'nden esirgenmektedir. Ya da belki de bu iki ülkenin gösterdiği siyasi direniş ve kararlılık Türkiye'den daha güçlü olduğu için sonuçlar böyle olmuştur. Buna rağmen yine de bu iki ülkenin başlattığı mücadele, AKP için yol gösterici olabilir. FDF aşağı çekilemeyecektir; ama FDF'nin tanımının iki ülkede olduğu gibi sosyal altyapı harcamalarının hesap dışında tutularak daraltılması mümkün olabilecektir. IMF ile sıkı bir müzakere yapıldığında, bu seçeneğin gerçekleştirilmesi yüksek bir olasılık olarak gözüküyor.

Yakın zamana kadar FDF vurgusu ile tanımlanan mali uyumun bütçelerde kesintiye gitme olarak anlaşılması ya da böyle algılanması konusunda bir görüş birliğinden bahsedilebilirse de, son zamanlarda gerek IMF-DB çevrelerinde gerekse bu çevrelere yakın iktisatçılar arasında mali uyumun miktarı kadar kalitesinin de önemli olduğu konusunda görüşler oluşmaya başlamıştır.

Çünkü yapılan araştırmalar göstermiştir ki, IMF destekli istikrar programları FDF'ye kilitlenme nedeniyle mali uyumun miktarını önemsemekte ancak kalitesini ihmal etmektedir. Harcamalarda herhangi bir ayırım gözetmeden tüm harcama kalemlerini kapsayan kesintiler eğitim, sağlık, adalet, sosyal yardımlar gibi harcamaların bütçe paylarının düşmesine neden olmuştur. Bu paylar korunamadığından, ilgili ülkede beşeri sermaye erozyona uğramakta ve büyüme uzun dönemde olumsuz etkilenmektedir.

Nitekim, benzeri bir çalışma Türkiye için de yapılmış ve benzeri sonuçlar elde edilmiştir. Söz konusu çalışmada, IMF destekli istikrar programının uygulanması sırasında mali uyumda kalite sorununun geri plana itildiği gösterilmektedir.

(Ayrıntısı için bk. Ferhat Emil ve H. Hakan Yılmaz'ın "Kamu Borçlanması İstikrar Programları ve Uygulanan Maliye Politikalarının Kalitesi: Genel Sorunlar ve Türkiye Üzerine Gözlemler" başlıklı çalışması. Bu çalışma, 18. Maliye Kongresine tebliğ olarak sunulmuştur. Yukarıda sözünü ettiğimiz araştırmalar, burada ayrıntılı bir şekilde verilmektedir).

Bu sonuçlar, sosyal altyapı harcamalarındaki kesintiler devam ettirildiğinde halkın zaten sarsılmış olan ekonomik ve sosyal dengelerinin daha da bozulacağını işaret etmektedir. Ayrıca açıktır ki, bu harcamalardan giderek yoksun bırakılmış bir ekonominin sürdürülebilir bir büyüme sürecine girebilmesi de mümkün değildir.

Dolayısıyla mevcut IMF tanımlı FDF, sosyal altyapı harcamaları dışarıda bırakılarak mutlaka revize edilmelidir

İkinci Yöntem: Vergi Reformu Yaparak FDF Yaratma

İkinci yöntem, FDF hedefinin mevcut yöntemin dokunmadığı bazı gelir kalemlerinde ayarlama yapılarak ulaşıldığı bir yöntemdir. Yani, FDF hedefine faiz dışı harcamalar kısılmadan bir tür vergi reformu yapılarak ulaşılabilmektedir. Hatta kaynağının vergilerle karşılanması konusunda toplumsal bir uzlaşma sağlanabiliyorsa, faiz dışı harcamaların bu yöntemde artırılabilmesi de imkân dahilindedir.

Bu yöntemde esas olan mevcuttaki gibi, hedeflenen FDF'nin sağlanıyor olmasıdır. Bunun nasıl sağlanacağı o toplumun, o ülkenin kendi sorunudur. Dolayısıyla, bu seçeneğin IMF ile müzakere edilmesinin bir gereği bulunmamaktadır. Çünkü, IMF için aslolan FDF hedefinin tutturulmasıdır. Bu seçeneğin mevcuttan farkı, mali uyumun yükünü faiz dışı giderler yerine bazı vergi kalemlerine yüklemesidir. Örneğin, bu durumda yapılacak bir vergi reformunun ana unsurları şunlar olabilir:

- Bir defalık servet vergisi getirilmesi,
- Devlet iç borçlanma senetlerinin (DİBS) faiz gelirlerinin vergilendirilmesi,
- Sıcak paranın bir işlem vergisine (Tobin vergisi gibi) tabi tutulması.

Açıktır ki, bu seçenekte adil olmayan dolaylı vergilerin görece önemi azalmakta ve faiz dışı konsolide kamu sektörü harcamalarında kısıntıya gidilmesi uygulanmasına son verilmektedir.

Uzun dönemde, bu seçenekte birlikte devreye sokulabilecek bir başka seçenek kayıt dışı ekonominin kayıt altına alınmasıdır. Ancak bunun için ciddi bir siyasi irade gerekir. Ne yazık ki, AKP Hükümeti böyle bir iradede yoksun gözüküyor.

İkinci Seçenek: IMF ile Yolları Ayırmak

Yukarıda tartıştığımız bu iki yöntemin(seçeneğin) ve bunlarla birlikte uzun dönemde devreye sokulabilecek üçüncü seçeneğin varlığı gösteriyor ki, IMF-DB programı yürütülürken bile seçeneksiz değiliz.

Varın gerisini siz düşününüz; "IMF-DB patentli programa bir kez hayır" dendiğinde, ülke menfaatlerine uygun ne tür zengin seçeneklerle karşı karşıya kalabileceğimizi. Bu tür seçeneklerin tartışıldığı bir çalışmada, geliştirilen modelin bulguları servet stoku üzerine getirilecek bir ek vergi aracılığıyla finanse edilecek sosyalharcamaların, uygulanmakta olan mevcut IMF-DB patentli programa göre uzun dönemde daha olumlu sonuçlar vereceğini ortaya koymaktadır (Ayrıntısı için bk. E. Voyvoda ve E. Yeldan'ın İşletme ve Finans Dergisi'nin Kasım 2002 sayısında yayımlanan "Türkiye ekonomisi için kriz sonrası alternatif uyum stratejileri" başlıklı makalesi).

Türkiye, seçeneksiz değildir. Sosyal devlet ilkesini gözeterek toplumsal gereksinimleri esas olan gerisinde orta ve uzun vadeli bir ulusal kalkınma stratejisi bulunan bütçeler hazırlamak hiç de zor değildir. Ama bunun için, uygulanmakta olan mevcut IMF-DB patentli program sona erdirilmelidir.

Bu seçeneklerin hayata geçirilebilmesi için IMF-DB patentli programların mağdur ettiği toplumsal kesimlerin örgütlü temsilcileri (sendikalar başta olmak üzere demokratik kitle ve meslek örgütleri ve emekten yana siyasi partiler), bu seçenekleri seslendirebilmeli ve hükümeti bu yönde zorlamalıdır. Bu mücadele verilmediği takdirde, hükümetin bu seçenekleri gündeme getirmesi pek olası gözüküyor.

TABLO I

2005 YILI KONSOLİDE BÜTÇESİ (MİLYON YTL)

2005

	B.Ö	G.T	G
HARCAMALAR	155,628	145,529	144,562
Faiz Hariç Harcama	99,188	99,123	98,882
Personel Giderleri	31,904	31,630	31,855
Sos. Güv. Kur. Devlet Primi	4,333	4,436	4,532
Mal ve Hizmet Alımları	14,438	14,120	14,289
Faiz Harcamaları	56,440	46,406	45,679
Cari Transferler	32,499	35,651	35,190
Sermaye Giderleri	10,071	9,807	9,683
Sermaye Transferleri	1,088	1,514	1,545
Borç Verme	2,805	1,965	1,784
Yedek Ödenekler	2,050	0	0
GELİRLER	126,490	130,946	134,819
Vergi Gelirleri	106,617	107,041	106,932
Vergi Dışı Gelirler	17,238	19,390	23,197
Sermaye Gelirleri	343	2,201	2,042
Alınan Bağış ve Yardımlar	132	154	486
Katma Bütçe Geliri	2,160	2,160	2,160
BÜTÇE DENGESİ	-29,138	-14,583	-9,743
FAİZ DIŞI DENGİ	27,302	31,823	35,936
GSMH	480,963	485,058	486,401

B.Ö=Başlangıç Ödeneği,G=Gerçekleşme,G.T=Gerçekleşme Tahmini

TABLO 2

2004 VE 2005 YILLARI KONSOLİDE
BÜTÇELERİ (*) MİLYON YTL

	2004		2005	
	B.Ö	G	B.Ö	G
HARCAMALAR	149,945	141,021	155,628	144,562
Faiz Hariç Harcama	83,895	84,532	99,188	98,882
Personel Giderleri	28,559	28,948	31,904	31,855
Sos. Güv. Kur. Devlet Primi	3,628	4,024	4,333	4,532
Mal ve Hizmet Alımları	12,049	12,684	14,438	14,289
Faiz Harcamaları	66,050	56,488	56,440	45,679
Cari Transferler	27,464	27,683	32,499	35,190
Sermaye Giderleri	6,409	8,050	10,071	9,683
Sermaye Transferleri	404	437	1,088	1,545
Borç Verme	3,330	2,669	2,805	1,784
Yedek Ödenekler	2,052	37	2,050	0
GELİRLER	104,109	110,721	126,490	134,819
Vergi Gelirleri	88,893	90,077	106,617	106,932
Vergi Dışı Gelirler	13,912	17,500	17,238	23,197
Sermaye Gelirleri	504	161	343	2,042
Alınan Bağış ve Yardımlar		1,202	132	486
Katma Bütçe Geliri	800	1,781	2,160	2,160
BÜTÇE DENGESİ	-45,836	-30,300	-29,138	-9,743
FAİZ DIŞI DENGİ	20,214	26,189	27,302	35,936
GSMH	419,692	428,932	480,963	486,401

B.Ö=Başlangıç Ödeneği,G=Gerçekleşme

(*)Red ve iadeler hariç net tutarlardır.

TABLO 3

2005 YILI KONSOLİDE BÜTÇE (% DEĞİŞİME)

	2005 BÖ'nin 2004 BÖ'ye göre	2005 BÖ'nin 2004 G'ye göre	2005 G'nin 2004 BÖ'ye göre	2005 G'nin 2004 G'ye göre
HARCAMALAR	3.790056354	10.35803178	-7.11054566	2.510973543
Faiz Hariç Harcama	18.2287383	17.3378129	-0.308505061	16.97581981
Personel Giderleri	11.71259498	10.21141357	-0.153585757	10.04214454
Sos. Güv. Kur. Devlet Primi	19.43219405	7.678926441	4.592660974	12.62425447
Mal ve Hizmet Alımları	19.82737157	13.82844529	-1.031998892	12.65373699
Faiz Harcamaları	-14.54958365	-0.0849738	-19.06626506	-19.13503753
Cari Transferler	18.33309059	17.39695842	8.280254777	27.11772568
Sermaye Giderleri	57.13839913	25.10559006	-3.852646212	20.28571429
Sermaye Transferleri	169.3069307	148.9702517	42.00367647	253.5469108
Borç Verme	-15.76576577	5.095541401	-36.39928699	-33.15848632
Yedek Ödenekler	-0.097465887	5440.540541	-100	-100
GELİRLER	21.49766111	14.24210403	6.584710254	21.76461557
Vergi Gelirleri	19.93857784	18.36206801	0.295450069	18.71176882
Vergi Dışı Gelirler	23.90741806	-1.497142857	34.56897552	32.55428571
Sermaye Gelirleri	-31.94444444	113.0434783	495.335277	1168.322981
Alınan Bağış ve Yardımlar		-89.01830283	268.1818182	-59.56738769
Katma Bütçe Geliri	170	21.28017967	0	21.28017967

B.Ö=Başlangıç Ödeneği,G=Gerçekleşme

TABLO 4
2004 VE 2005 YILLARI KONSOLİDE BÜTÇELERİ - BÜTÇE PAYLARI

	2004		2005	
	B.Ö	G	B.Ö	G
HARCAMALAR	100.0	100.0	100.0	100.0
Faiz Hariç Harcama	56.0	59.9	63.7	68.4
Personel Giderleri	19.0	20.5	20.5	22.0
Sos. Güv. Kur. Devlet Primi	2.4	2.9	2.8	3.1
Mal ve Hizmet Alımları	8.0	9.0	9.3	9.9
Faiz Harcamaları	44.0	40.1	36.3	31.6
Cari Transferler	18.3	19.6	20.9	24.3
Sermaye Giderleri	4.3	5.7	6.5	6.7
Sermaye Transferleri	0.3	0.3	0.7	1.1
Borç Verme	2.2	1.9	1.8	1.2
Yedek Ödenekler	1.4	0.0	1.3	0.0
GELİRLER	100.0	100.0	100.0	100.0
Vergi Gelirleri	85.4	81.4	84.3	79.3
Vergi Dışı Gelirler	13.4	15.8	13.6	17.2
Sermaye Gelirleri	0.5	0.1	0.3	1.5
Alınan Bağış ve Yardımlar	0.0	1.1	0.1	0.4
Katma Bütçe Geliri	0.8	1.6	1.7	1.6

B.Ö=Başlangıç Ödeneği,G=Gerçekleşme

TABLO 5
2004 VE 2005 KONSOLİDE BÜTÇE BÜYÜKLÜKLERİNİN GSMH'YE ORANI (%)

	2004		2005	
	B.Ö	G	B.Ö	G
HARCAMALAR	35.7	32.9	32.4	29.8
Faiz Hariç Harcama	20.0	19.7	20.6	20.4
Personel Giderleri	6.8	6.7	6.6	6.6
Sos. Güv. Kur. Devlet Primi	0.9	0.9	0.9	0.9
Mal ve Hizmet Alımları	2.9	3.0	3.0	2.9
Faiz Harcamaları	15.7	13.2	11.7	9.4
Cari Transferler	6.5	6.5	6.8	7.3
Sermaye Giderleri	1.5	1.9	2.1	2.0
Sermaye Transferleri	0.1	0.1	0.2	0.3
Borç Verme	0.8	0.6	0.6	0.4
Yedek Ödenekler	0.5	0.0	0.4	0.0
GELİRLER	24.8	25.8	26.3	27.8
Vergi Gelirleri	21.2	21.0	22.2	22.0
Vergi Dışı Gelirler	3.3	4.1	3.6	4.8
Sermaye Gelirleri	0.1	0.0	0.1	0.4
Alınan Bağış ve Yardımlar	0.0	0.3	0.0	0.1
Katma Bütçe Geliri	0.2	0.4	0.4	0.4

B.Ö=Başlangıç Ödeneği,G=Gerçekleşme

TABLO 6

2005 ve 2006 YILLARI KONSOLİDE BÜTÇELERİ (*) MİLYON YTL.

	2005		2006	
	B.Ö	G	T	K
HARCAMALAR	155,628	144,562	157,271	157,280
Faiz Hariç Harcama	99,188	98,882	111,011	111,020
Personel Giderleri	31,904	31,855	35,642	35,642
Sos. Güv. Kur. Devlet Primi	4,333	4,532	4,885	4,885
Mal ve Hizmet Alımları	14,438	14,289	15,930	15,930
Faiz Harcamaları	56,440	45,679	46,260	46,260
Cari Transferler	32,499	35,190	37,372	37,372
Sermaye Giderleri	10,071	9,683	10,737	10,746
Sermaye Transferleri	1,088	1,545	2,184	2,184
Borç Verme	2,805	1,784	3,279	3,279
Yedek Ödenekler	2,050	0	983	983
GELİRLER	126,490	134,819	144,058	144,058
Vergi Gelirleri	106,617	106,932	118,320	118,320
Vergi Dışı Gelirler	17,238	23,197	20,810	20,810
Sermaye Gelirleri	343	2,042	2,269	2,269
Alınan Bağış ve Yardımlar	132	486	374	374
Katma Bütçe Geliri	2,160	2,160	2,285	2,285
BÜTÇE DENGESİ	-29,138	-9,743	-13,213	-13,222
FAİZ DIŞI DENGE	27,302	35,936	33,047	33,038
GSMH	480,963	486,401	539,870	539,870

B.Ö=Başlangıç Ödeneği,G=Gerçekleşme,T=Teklif,K=Komisyon

(*)Red ve iadeler hariç net tutarlardır.

TABLO 7

2005 VE 2006 YILLARI BÜTÇE BÜYÜKLÜKLERİNİN GSMH'YE ORANI(%)

	2005		2006	
	B.O	G	T	K
HARCAMALAR	32.4	29.8	29.1	29.1
Faiz Hariç Harcama	20.6	20.4	20.6	20.6
Personel Giderleri	6.6	6.6	6.6	6.6
Sos. Güv. Kur. Devlet Primi	0.9	0.9	0.9	0.9
Mal ve Hizmet Alımları	3	2.9	3.0	3.0
Faiz Harcamaları	11.7	9.4	8.6	8.6
Cari Transferler	6.8	7.3	6.9	6.9
Sermaye Giderleri	2.1	2.0	2.0	2.0
Sermaye Transferleri	0.2	0.3	0.4	0.4
Borç Verme	0.6	0.4	0.6	0.6
Yedek Ödenekler	0.4	0.0	0.2	0.2
GELİRLER	26.3	27.8	26.7	26.7
Vergi Gelirleri	22.2	22.0	21.9	21.9
Vergi Dışı Gelirler	3.6	4.8	3.9	3.9
Sermaye Gelirleri	0.1	0.4	0.4	0.4
Alınan Bağış ve Yardımlar	0	0.1	0.1	0.1
Katma Bütçe Geliri	0.4	0.4	0.4	0.4
BÜTÇE DENGESİ	-6.1	-2.0	-2.4	-2.4
FAİZ DIŞI DENGE	5.7	7.4	6.1	6.1

B.Ö=Başlangıç Ödeneği,G=Gerçekleşme,T=Teklif,K=Komisyon

TABLO 8
2005 VE 2006 YILLARI BÜTÇELERİ - BÜTÇE PAYLARI

	2005		2006	
	B.O	G	T	K
HARCAMALAR	100.0	100	100.0	100.0
Faiz Hariç Harcama	63.7	68.4	70.6	70.6
Personel Giderleri	20.5	22.0	22.7	22.7
Sos. Güv. Kur. Devlet Primi	2.8	3.1	3.1	3.1
Mal ve Hizmet Alımları	9.3	9.9	10.1	10.1
Faiz Harcamaları	36.3	31.6	29.4	29.4
Cari Transferler	20.9	24.3	23.8	23.8
Sermaye Giderleri	6.5	6.7	6.8	6.8
Sermaye Transferleri	0.7	1.1	1.4	1.4
Borç Verme	1.8	1.2	2.1	2.1
Yedek Ödenekler	1.3	0.0	0.6	0.6
GELİRLER	100.0	100	100.0	100.0
Vergi Gelirleri	84.3	79.3	82.1	82.1
Vergi Dışı Gelirler	13.6	17.2	14.4	14.4
Sermaye Gelirleri	0.3	1.5	1.6	1.6
Alınan Bağış ve Yardımlar	0.1	0.4	0.3	0.3
Katma Bütçe Geliri	1.7	1.6	1.6	1.6

B.Ö=Başlangıç Ödeneği,G=Gerçekleşme,T=Teklif,K=Komisyon

TABLO 9
2006 YILI KONSOLİDE BÜTÇESİ (% DEĞİŞME)

	2006 K'nın	
	2005 B.Ö'ye	2005 G'ye
HARCAMALAR	1.1	8.8
Faiz Hariç Harcama	11.9	12.3
Personel Giderleri	11.7	11.9
Sos. Güv. Kur. Devlet Primi	12.7	7.8
Mal ve Hizmet Alımları	10.3	11.5
Faiz Harcamaları	-18.0	1.3
Cari Transferler	15.0	6.2
Sermaye Giderleri	6.7	11.0
Sermaye Transferleri	100.7	41.4
Borç Verme	16.9	83.8
Yedek Ödenekler	-52.0	
GELİRLER	13.9	6.9
Vergi Gelirleri	11.0	10.6
Vergi Dışı Gelirler	20.7	-10.3
Sermaye Gelirleri	561.5	11.1
Alınan Bağış ve Yardımlar	183.3	-23.0
Katma Bütçe Geliri	5.8	5.8
BÜTÇE DENGESİ	-54.6	35.7
FAİZ DIŞI DENGE	21.0	-8.1
GSMH	12.2	11.0

B.Ö=Başlangıç Ödeneği,G=Gerçekleşme,T=Teklif,K=Komisyon

TABLO 10

BÜTÇE BÜYÜKLÜKLERİNİN BİRBİRLERİ İLE OLAN İLİŞKİSİ

	2004		2005		2006	
	B.Ö	G	B.Ö	G	T	K
faiz/net vergi gelirleri %	74.3	62.7	52.9	42.7	39.1	39.1
faiz/net bütçe gelirleri %	63.4	51.0	44.6	33.9	32.1	32.1
net vergi gelirleri/ bütçe giderleri %	59.3	63.9	68.5	74.0	75.2	75.2
net bütçe gelirleri/ bütçe giderleri %	69.4	78.5	81.3	93.3	91.6	91.6

B.Ö=Başlangıç Ödeneği, G=Gerçekleşme, T=Teklif, K=Komisyon

TABLO 11
2004 VE 2005 YILLARI MERKEZİ BÜTÇE
-BÜTÇE PAYLARI (%)

	2005 GERÇEKLEŞME	2006 ÖDENEK
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE GİDERLERİ TOPLAMI	100.0	100.0
FAİZ DIŞI GİDERLER	71.0	73.5
I. Personel ve Sosyal Güvenlik Kurumları Devlet Primi Giderleri	23.7	23.5
1. Memurlar İçin Yapılan Giderler	19.6	19.7
2. İşçiler İçin Yapılan Giderler	2.6	2.2
3. Diğer Personel İçin Yapılan Giderler	1.5	1.6
II. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	9.6	10.2
A. Sağlık Giderleri	2.6	2.3
1. İlaç Giderleri	0.6	0.7
2. Tedavi ve Sağlık Malzemesi Giderleri	0.8	0.7
3. Yeşil Kart	1.1	0.9
B. Savunma ve Güvenlik (Sağlık Hariç)	4.1	4.5
1. MSB	3.2	3.6
2. Jandarma	0.5	0.6
3. Emniyet	0.3	0.3
C. Diğer Mal ve Hizmet Giderleri	2.9	3.3
III. Faiz Giderleri	29.0	26.5
IV. Cari Transferler	28.9	28.2
A. KİT Görev Zararı	0.3	0.4
B. Sosyal Güvenlik Kurumlarına Transferler	14.8	13.4
1. Emekli Sandığı	5.7	5.7
- Görev Zararı	2.2	2.5
- Finansman Açığı	3.5	3.2
2. SSK	4.8	3.8
3. BAĞ-KUR	4.4	3.9
C. Tarımsal Destekleme Ödemeleri	2.4	2.3
1. DGD Ödemeleri	1.5	1.3
2. Diğer	0.8	1.0
D. Emeklilere Vergi İadeleri	0.8	0.9
E. Yurtdışına Yapılan Transferler	0.2	0.3
F. Gelirlerden Ayrılan Paylar	7.5	8.1
G. Diğer Cari Transferler	2.9	2.8
V. Sermaye Giderleri	6.4	7.1
A. Gayrimenkul Alımları ve Kamulaştırma Giderleri	0.4	0.3
B. Gayrimenkul Sermaye Üretim Giderleri	4.6	5.0
C. Diğer Sermaye Giderleri	1.5	1.8
VI. Sermaye Transferleri	0.7	1.1
A. Yurtiçi Sermaye Transferi	0.7	0.9
B. Yurtdışı Sermaye Transferi	0.1	0.1
VII. Borç Verme	1.7	2.4
A. Yurtiçi Borç Verme	1.5	2.3
1. KİT	0.6	1.1
2. Risk Hesabı	0.1	0.3
3. Diğer	0.8	0.8
B. Yurtdışı Borç Verme	0.1	0.2
VIII. Yedek Ödenekler	0.0	1.0

2005 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce Güncellenmiştir.

TABLO 12

2006 YILI MERKEZİ BÜTÇE (% DEĞİŞME)

2006 Merkezi Bütçe Ödeneğinin 2005
Merkezi Bütçe Gerçekleşmesine Göre

MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE GİDERLERİ TOPLAMI	10.6
FAİZ DIŞI GİDERLER	14.4
I. Personel ve Sosyal Güvenlik Kurumları Devlet Primi Giderleri	9.7
1. Memurlar İçin Yapılan Giderler	10.9
2. İşçiler İçin Yapılan Giderler	-4.7
3. Diğer Personel İçin Yapılan Giderler	18.6
II. Mal ve Hizmet Alım Giderleri	17.7
A. Sağlık Giderleri	0.6
1. İlaç Giderleri	26.0
2. Tedavi ve Sağlık Malzemesi Giderleri	-0.9
3. Yeşil Kart	-11.5
B. Savunma ve Güvenlik (Sağlık Hariç)	22.8
1. MSB	25.2
2. Jandarma	15.2
3. Emniyet	11.5
C. Diğer Mal ve Hizmet Giderleri	25.5
III. Faiz Giderleri	1.3
IV. Cari Transferler	7.7
A. KİT Görev Zararı	30.9
B. Sosyal Güvenlik Kurumlarına Transferler	0.1
1. Emekli Sandığı	10.6
- Görev Zararı	29.6
- Finansman Açığı	-1.0
2. SSK	-10.8
3. BAĞ-KUR	-1.6
C. Tarımsal Destekleme Ödemeleri	7.9
1. DGD Ödemeleri	-6.4
2. Diğer	33.9
D. Emeklilere Vergi İadeleri	16.0
E. Yurtdışına Yapılan Transferler	52.9
F. Gelirlerden Ayrılan Paylar	19.9
G. Diğer Cari Transferler	6.3
V. Sermaye Giderleri	22.7
A. Gayrimenkul Alımları ve Kamulaştırma Giderleri	-13.6
B. Gayrimenkul Sermaye Üretim Giderleri	21.4
C. Diğer Sermaye Giderleri	37.2
VI. Sermaye Transferleri	55.3
A. Yurtiçi Sermaye Transferi	55.9
B. Yurtdışı Sermaye Transferi	50.5
VII. Borç Verme	62.9
A. Yurtiçi Borç Verme	65.0
1. KİT	117.7
2. Risk Hesabı	199.7
3. Diğer	8.6
B. Yurtdışı Borç Verme	38.6
VIII. Yedek Ödenekler	#DIV/0!

Not: 2005 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri, Bütçe ve Mali Kontrol Genel Müdürlüğünce Güncellenmiştir.

TABLO 13
2005 YILI BÜTÇESİNİN FONKSİYONEL DAĞILIMI

	Merkezi Bütçe Ödenek Tutarı(TL)	Bütçe İçindeki Payı (%)	GSMH'ya Oranı (%)	Konsolide Bütçe Gerçekleşme Tutarı (TL)	Bütçe İçindeki Payı (%)	GSMH'ya Oranı (%)
Genel Kamu Hizmetleri	90,426,598,405	51.2	18.6	53,885,979,000	37.3	11.1
Savunma Hizmetleri	10,786,213,416	6.1	2.2	10,193,399,000	7.1	2.1
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	8,705,837,104	4.9	1.8	8,544,597,000	5.9	1.8
Ekonomik İşler ve Hizmetler	16,320,828,811	9.2	3.4	18,510,433,000	12.8	3.8
Çevre Koruma Hizmetleri	210,200,814	0.1	0.0	180,631,000	0.1	0.0
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	479,224,189	0.3	0.1	681,673,000	0.5	0.1
Sağlık Hizmetleri	5,989,175,375	3.4	1.2	7,342,130,000	5.1	1.5
Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	2,179,746,791	1.2	0.4	2,232,632,000	1.5	0.5
Eğitim Hizmetleri	18,983,613,614	10.7	3.9	18,634,153,000	12.9	3.8
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	22,663,664,768	12.8	4.7	24,356,663,000	16.8	5.0
TOPLAM	176,745,103,287	100	36.4	144,562,290,000	100.0	29.7

GSMH (Gerçekleşme tahmini) 485,058,000,000

GSMH (Gerçekleşme) 486,401,000,000

TABLO 14

2006 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE ÖDENEKLERİNİN FONKSİYONEL DAĞILIMI

	Ödenek Tutarı(YTL)	Bütçe İçindeki Payı (%)	GSMH'ya Oranı (%)
Genel Kamu Hizmetleri	72,612,255,511	41.6	13.4
Savunma Hizmetleri	11,953,266,958	6.9	2.2
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	10,199,991,823	5.9	1.9
Ekonomik İşler ve Hizmetler	19,557,602,593	11.2	3.6
Çevre Koruma Hizmetleri	124,649,721	0.1	0.0
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	2,758,797,357	1.6	0.5
Sağlık Hizmetleri	8,134,910,614	4.7	1.5
Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	2,599,945,155	1.5	0.5
Eğitim Hizmetleri	21,552,108,200	12.4	4.0
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	24,846,462,270	14.3	4.6
TOPLAM	174,339,990,202	100	32.3
GSMH	539,870,000,000		

TABLO 15

2007 YILI MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇE ÖDENEKLERİNİN FONKSİYONEL DAĞILIMI

	Ödenek Tutarı(YTL)	Bütçe İçindeki Payı (%)	GSMH'ya Oranı (%)
Genel Kamu Hizmetleri	71,697,585,652	40.2	12.1
Savunma Hizmetleri	12,554,960,964	7.0	2.1
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	10,645,198,892	6.0	1.8
Ekonomik İşler ve Hizmetler	19,100,327,330	10.7	3.2
Çevre Koruma Hizmetleri	128,387,664	0.1	0.0
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	2,882,632,477	1.6	0.5
Sağlık Hizmetleri	11,697,804,759	6.6	2.0
Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	2,675,886,709	1.5	0.5
Eğitim Hizmetleri	22,950,589,405	12.9	3.9
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	24,183,304,477	13.5	4.1
TOPLAM	178,516,678,329	100	30.1

GSMH

592,372,000,000

TABLO 16

2008 MERKEZİ BÜTÇE ÖDENEKLERİNİN FONKSİYONEL DAĞILIMI

	Ödenek Tutarı(YTL)	Bütçe İçindeki Payı (%)	GSMH'ya Oranı (%)
Genel Kamu Hizmetleri	67,274,221,432	37.2	10.5
Savunma Hizmetleri	13,029,039,292	7.2	2.0
Kamu Düzeni ve Güvenlik Hizmetleri	11,032,880,876	6.1	1.7
Ekonomik İşler ve Hizmetler	19,934,852,685	11.0	3.1
Çevre Koruma Hizmetleri	131,802,238	0.1	0.0
İskan ve Toplum Refahı Hizmetleri	2,986,169,783	1.7	0.5
Sağlık Hizmetleri	12,506,575,588	6.9	1.9
Dinlenme, Kültür ve Din Hizmetleri	2,790,755,968	1.5	0.4
Eğitim Hizmetleri	23,872,790,309	13.2	3.7
Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardım Hizmetleri	27,082,349,713	15.0	4.2
TOPLAM	180,641,437,884	100	28.1

GSMH

643,760,000,000